
18+

Մագդա Վան

Դեպի երջանկություն տանող փշոտ ուղին

https://litres.ru/74695659
SelfPub; 2026

Аннотация

Ընտանիքը գլխավոր արժեքն է մեզնից յուրաքանչյուրի համար: Իրական իրադարձությունների վրա հիմնված այս մասշտաբային սագայում ծավալվում է Արմանոնց հնագույն ու հոգով հզոր տոհմի դրամատիկ պատմությունը: XX դարի ցնցումների համապատկերին սերունդների տարեգրությունը հյուսվում է հուզիչ ու գրավիչ սյուժեի մեջ:

Հերոսների հետ միասին ընթերցողը կանցնի Քլոնդայքի դաժան հանքավայրերից ու Այլուրում 1915 թվականի Ցեղասպանության հրից մինչև Կալիֆոռնիայի արևաշող այգիները: Այս տարեգրության ամեն մի էջը փորձություն է: Հերոսներին վիճակված է վերապրել դարակազմիկ վերելքներ ու դառն հուսախաբություններ, նյութական ձեռքբերումներ ու ծանր բարոյական կորուստներ, որպեսզի անցյալի փլատակների վրա հանգեն կյանքի գլխավոր եզրակացություններին: Սակայն առ Աստված անսասան հավատն ու հոգու տոկունությունը թույլ են տալիս ընտանիքին հաղթահարել ցանկացած արհավիրք:

Թերթելով վեպը՝ դուք կհաղորդակցվեք ցավի հետ, բայց որ ամենակարևորն է՝ կճանաչեք Ճշմարիտ, Նվիրված ու Մաքուր ՍԻՐՈ անսահման շնորհը: Խորը, ցնցող վեպ, որը կստիպի վերագնահատել կյանքի հանդեպ հայացքները:

Содержание

Գլուխ 1. ՏՈՀՄԱԿԱՆ ԲԼՈՒՐՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՆԵՐԻՆ 5
Գլուխ 2. ՔԼՈՆԴԱՅՔԻ ՊԱՂ ՈՍԿԻՆ 13
Գլուխ 3. ԲՅՈՒՐԵՂՅԱ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ՓՇՈՒՐՆԵՐԸ 22
Գլուխ 4. Կյանքի հաղթանակը և հիշողության կախարդանքը 30
Գլուխ 5. Այնտեղ, ուր արմատ է ձգում որթատունկը 41
Конец ознакомительного фрагмента. 56

Մագդա Վան
Դեպի երջանկություն տանող փշոտ ուղին

Գլուխ 1. ՏՈՀՄԱԿԱՆ ԲԼՈՒՐՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՆԵՐԻՆ

ՀԱՌԱՋԱԲԱՆ

... Հեռու խցերից, գաղտնի անկյուններից
Հանեցի խոսքս, ինչպես ջրհորի հատակից:
Գրեցի նրանց համար, ովքեր նոր են կյանք մտնում,
Ինչպես և նրանց, ովքեր ապրել են ու հասունացել,
Նրանց համար, ովքեր իրենց երկրային ուղին են ավարտում
Եվ անցնում են ճակատագրական սահմանը:
Արդարների համար գրեցի ես և մեղավորների,
Սփոփողների և անսփոփների,
Ե՛վ դատողների, և՛ դատապարտվածների,
Ջղջացողների և մեղքով գերվածների,
Առաքինիների և չարագործների,
Կուսակրոնների և շնացողների,
Բոլորի համար՝ տոհմիկների և աննշանների,

Հարստահարված ստրուկների և մեծաշուք իշխանների,
Գրեցի հավասարապես այրերի ու կանանց համար,
Նրանց, ովքեր խոնարհված են, և նրանց, ովքեր վեր հառնած,
Տիրակալների և հպատակների,
Վիրավորողների և վիրավորվածների,
Նրանց համար, ովքեր սփոփում էին, և ովքեր սփոփվեցին:
Գրեցի հավասարապես փոքրերի ու մեծերի համար,
Քաղաքացիների և կիսավայրենի լեռնականների,
Եվ նրա համար, ով բարձրագույն տիրակալն է,
Ում դատավորը միայն Աստված է ինքը.
Ունայն մարդկանց և բարեգործների համար,
Միայնակյացների, սուրբ ճգնավորների համար:
Եվ տողերը, լի իմ տառապանքով,
Թող որևէ մեկի համար խրատ դառնան:
Թող դառն մեղքի մեջ գղջացողը
Իմ գրվածքներում սփոփանք գտնի:
Թող իմ աշխատանքը, իմ ջանասիրությունը
Ի շահ իրեն շրջի ցանկացած մարդ...

Գրիգոր Նարեկացի, X դար
«Մատյան ողբերգության»

Գլուխ 1. ՏՈՀՄԱԿԱՆ ԲԼՈՒՐՆԵՐԻ

ԿԱՏԱՐՆԵՐԻՆ

Ավտոմեքենաների հսկայական հոսքը մայրուղով սլանում էր դեպի Սանտա Բարբարա: Մեքենաները, շարժվելով անվերջանալի շարանով, քարանում էին տոթ խցանումների մեջ: Փրկվելով ամառային տապից՝ մարդիկ շտապում էին դեպի ափամերձ գոտի. բոլորին ձգում էր օվկիանոսի ալիքների գովությունը: Շատերը ուղևորվում էին Սանտա Ինեսի հովիտ՝ դեպի Կաչումա լիճը, որպեսզի հանգստյան օրերն անցկացնեն բնության գրկում: Վերջին շրջանում անտանելի շոգ էր. արևը կիզում էր ամբողջ թափով, օդը կարծես շիկացած լիներ, և շնչելը դարձել էր անհնարին ծանր: Անամպ կապույտ երկինքն արտացոլվում էր անեզր ջրերի մեջ, իսկ փրփրադեզ ալիքները աղմուկով բախվում էին զառիթափ ափին՝ օրորելով ու հեռու տանելով կենցաղային բոլոր հոգսերը:

Ճանապարհի վրայով, ինչպես մի հսկայական արծաթաթև թռչուն, խլացած մռնչյունով սլացավ ինքնաթիռը: Այն կուրս էր վերցրել դեպի լեռնաշղթաները: Շքեղ մասնավոր հանրանավում գտնվում էր Թոմասների ընտանիքը՝ ոսկու հանքերի սեփականատեր Ռիչարդը, նրա կողակից Մարգարիտան և երկվորյակները՝ Դանիելան ու Դևիդը:

Թոմասների ամուսնական զույգի դուստրն ու որդին գերազանցությամբ ավարտել էին դպրոցը և ընդունվել Հարվարդի համալսարան: Ընտանիքի համար այս իրադարձությունը չափազանց ուրախալի էր: Դանիելայի

և Դևիդի առջև բացվում էր կյանքի մի նոր ուղի, և նրանք անհամբերությամբ սպասում էին մեկնման օրվան: Այս կապակցությամբ Սանտա Բարբարայի արվարձաններում՝ նրանց լեռնային վիլլայում, նախատեսվում էր հանդիսավոր պարահանդես:

Ռիչարդի հիսունհինգ տարին վերջերս էր լրացել: Չնայած ալեհերքին՝ նա իր տարիքից շատ ավելի երիտասարդ տեսք ուներ: Որպես իսկական արիստոկրատ և մեծահարուստ՝ նա անթերի խնամված էր: Նրա անամպ երկնքի պես կապույտ աչքերը ճառագում էին բարությամբ ու ջերմությամբ: Ռիչարդը նստած էր փափուկ բազկաթոռին՝ կնոջ կողքին, ում անսահման սիրում էր համատեղ կյանքի բոլոր տարիներին: Նա իր ափերի մեջ էր պահում նրա ձյունաթույր ձեռքը: Ճակատագիրը նրանց պարգևել էր մաքուր, խորը սեր: Մարգարիտան հիսունին մոտ էր, սակայն նրա դեմքին ոչ մի կնճիռ չկար, և Ռիչարդը հաճախ էր կրկնում. «Տարիները չեն դիպչում քեզ, սե՛ր իմ»:

Մարգարիտան ի պատասխան բարձրաձայն ծիծաղում էր: Ազնվացեղ ճերմակով երանգավորված շագանակագույն վարսերը ալիքներով թափվում էին նրա ուսերին: Ծովային երանգով նրա զմրուխտե աչքերն ու խիտ ու մուգ թարթիչները գերում էին միանգամից: Դեմքի նուրբ օվալը, ուղիղ քիթը և հյութեղ կեռասագույն շրթունքները լրացնում էին կատարյալ կերպարը: Երբ նա ժպտում էր, սպիտակ ատամների շարքը փայլփլում էր մարգարտյա շողով: Նա Ռիչարդի կյանքի իմաստն էր՝ լցնելով նրա օրերը

երջանկությամբ՝ անցյալի բոլոր փորձություններից հետո:

Ինքնաթիռը բարձրանում էր ավելի ու ավելի վեր: Մարգարիտան խաղաղությամբ հենեց գլուխն ամուսնու ուսին, իսկ երկվորյակները աշխուժորեն վիճում էին ինչ-որ բանի շուրջ: Վերջապես ստյուարդուհին հայտարարեց վայրէջքի նախապատրաստման մասին: Հեռվում՝ կանաչ բլուրների միջև, երևաց նրանց տոհմական կալվածքը՝ շրջապատված բարձր գրանիտե պատով և դարավոր ծառերով:

Հանրանավը մեղմորեն հպվեց վայրէջքի գոտուն ու լռեց: Ուղևորները շնորհակալություն հայտնեցին անձնակազմին և իջան նավասանդուղքով՝ ընդառաջ նուրբ քամուն: Բարձր տրամադրությամբ նրանք նստեցին սպասող լիմուզինները, որոնք դուրս եկան մասնավոր օդանավակայանի տարածքից: Կես մղոն անց մեքենաները կանգնեցին զանգվածեղ դարբնագործ դարպասների մոտ: Պահապանը ջերմորեն ներս թողեց շարասյունը:

Աջ ու ձախ ձգվում էին խնամված սիզամարգերը, որոնք խայտաբղետ էին ծաղկաթմբերով: Անտառեզրին շքեղորեն ծաղկել էին սպիտակ բուգենվիլիայի և մանուշակագույն ժակարանդայի փարթամ թփերը: Առջևում գտնվում էր ծածկված կայանատեղին և իսպանական ոճով հյուրատունը՝ զմրուխտե ապակուց պատրաստված ճակատամասով, որը հիշեցնում էր բյուրեղյա դղյակ: Փոքրինչ խորքում վեր էր խոյանում բարոկկո ոճով կառուցված սպիտակ մարմարյա երեքհարկանի գլխավոր պալատը:

Այն զարդարված էր սյուներով, պատուհանների նախշավոր ոսկեզօծ ծեփածոներով և բազրիքներով լայն հանդիսավոր սանդուղքով, իսկ դրա երկու կողմերում դրված էին անտիկ սկահակներ՝ սպիտակ ու վարդագույն շուշաններով:

Սանդուղքի առջև կարկաչում էր շատրվանը. դրա կենտրոնում գտնվող գավաթը ջրով էր լցվում գրկախառնված հրեշտակների ուսերին, իսկ կաթիլները շողշողում էին արևի տակ՝ ադամանդների ցայտքերի պես: Ընդարձակ նախասրահում գլխապտույտ բարձրությունից կախված էր բյուրեղապակյա ջահը: Դեպի վեր էին տանում մարմարյա աստիճանները՝ զմրուխտե գորգերով: Նախասրահից բացվում էր անցում դեպի կիսաօվալաձև հանդիսությունների սրահ, որն ուներ ապակեպատ պատ և տեսարան դեպի լճակը:

Այնտեղ արդեն ընթանում էին պարահանդեսի վերջին նախապատրաստությունները: Սենյակները ձևավորված էին վարդագույն և ոսկեգույն երանգներով, հայելապատ պատերով, կլոր սեղաններով և «Դե Լամերի» ապրանքանիշի նրբաճաշակ անգլիական հախճապակիով: Անկյունում դրված էր «Սթեյնվեյ» սպիտակ ռոյալը, իսկ կենտրոնում՝ մարմարյա սալերից պատրաստված խճանկարով շրջապատված կլոր պարահրապարակը:

Անհրաժեշտության դեպքում հանդիսությունների սրահի հայելապատ պատերը հետ էին քաշվում՝ բացելով անցում դեպի բիլիարդի մեծ սենյակ՝ նախատեսված վեց սեղանի համար: Անկյունում տեղավորված էր

բարի հաշվասեղանը՝ բազմատեսակ ըմպելիքներով, իսկ կողքին գտնվում էր սպասարկման գոտին. պատրաստի կերակրատեսակներն անաղմուկ բարձրանում էին վերելակով՝ ընդարձակ նկուղային խոհանոցից: Սրահից ձախ կարելի էր անցնել դեպի հանգստի սենյակ՝ պրեֆերանսի համար նախատեսված, կանաչ թավշով պատված սեղաններով: Հարևանությամբ կահավորել էին հարմարավետ ծխասենյակ՝ ծխամորճերի, նարգիլեների և ծխախոտի հազվագյուտ տեսակների հարուստ ընտրանիով, որտեղ նրբագեղ սեղանիկների վրա հյուրերին արդեն սպասում էին բյուրեղապակյա բաժակները:

Պալատի հետնամասի ճակատից այն կողմ տարածվում էր գեղատեսիլ բնական լճակը, իսկ այն սնվում էր սառնորակ լեռնային առվակից: Դրա ջրային հայելու վրայով վեհորեն լողում էին սպիտակ ու սև կարապները: Ափերը միացնում էր թեթև սպիտակ կամուրջը՝ զարդարված հեքիաթային ծաղիկների փարթամ շղթաներից կազմված կամարով:

Ավելի հեռվում՝ տարածված սաղարթների հովանու ներքո, առանձնության մեջ թաքնված էր Թոմաս ամուսինների անձնական առանձնատունը: Դեպի այն տանում էր մի արահետ, որը վերածվում էր պարուրաձև սանդուղքի, որի բազրիքներին քարացել էին վարպետորեն քանդակված երկու մարմարյա աղավնիների արձանիկներ՝ միմյանց ընդառաջ թռչելիս: Սանդուղքից այն կողմ բացվում էր լայն բացատը, որտեղ տնկված էին

զարմանահրաշ երանգների թավշյա վարդերի հազվագյուտ տեսակներ: Երկհարկանի դղյակի առջև իր ողջ շքեղությամբ խաղում էր երաժշտական գունավոր շատրվանը: Դրա ծիածանաբեր ցայտքերի միջից երևում էին երկու մարմարյա արձաններ՝ տղամարդը, որը նրբորեն գրկել է կնոջը: Նրանց քարե հանդերձանքի գույնը կախարդականորեն փոխվում էր երաժշտության հնչյունների ներքո՝ ստորջրյա լուսավորության շնորհիվ: Քանդակները մարմնավորում էին տանտերերի խորը սերը: Այս նրբագույն աշխատանքը, որն արժանի էր Միքելանջելոյի դրոշմին, կատարվել էր անվանի քանդակագործի կողմից, ով հրավիրվել էր ուղիղ Հռոմից:

Այս առանձնացված անկյունում ողջ մթնոլորտը տոգորված էր նրբությամբ: Տան ներսում տիրում էր անթերի շքեղություն, որն իրականությունը վերածում էր կախարդական հեքիաթի: Ակնհայտ էր դառնում, որ ամուսինները, ովքեր կարողացել էին ստեղծել նման գեղեցկություն, օժտված էին ոչ միայն մեծ հարստությամբ, այլև հազվագյուտ տաղանդով և մաքուր հոգով:

Գլուխ 2. ՔԼՈՆԴԱՅՔԻ ՊԱՂ ՈՍԿԻՆ

Տասնիններորդ դարի վերջի Անգլիայում՝ Լոնդոնի խուլ արվարձաններից մեկում, ապրում էր Դավիթ Թովմասյանի ընտանիքը. նրանք հայ գաղթականներ էին, որոնք ստիպված էին եղել լքել Եգիպտոսը: Օտարության մեջ կյանքը դաժան էր. Դավիթը ստիպված էր կառչել ցանկացած ծանր աշխատանքից՝ պարզապես մի կտոր հացի փող վաստակելու համար: Օրեցօր ձգվում էր գոյության համար մղվող անվերջանալի պայքարը, իսկ շուտով ճակատագիրը հասցրեց մի նոր հարված: Դավիթի կինը երեխայի էր սպասում, սակայն նրա ուժերը սպառվել էին: Լույս աշխարհ բերելով արու զավակի՝ հյուծված կինը մահացավ:

Վիշտն ու նորածին որդու համար տածած վախը քիչ էր մնում կոտրեին հորը: Նա պետք է և՛ աշխատեր, և՛ մեն-մենակ խնամեր մանկանը: Գթասրտությունից դրդված՝ օգնում էին հարևանները. նրանք հսկում էին փոքրիկին, ում անվանել էին Թադևոս, իսկ անգլիական ձևով՝ Թեդի: Ի զարմանս բոլորի՝ չնայած զրկանքներին, տղան մեծանում էր ամուր ու առողջ:

Նրա ողջ մանկությունն անցավ Լոնդոնի դաժան փողոցներում: Երբ Թադևոսը դարձավ տասներկու

տարեկան, գրկվեց նաև հորից: Մնալով կլոր որբ՝ պատանին կատաղի պայքար էր մղում գոյատևման համար: Ի հեճուկս ճակատագրի՝ նա ձգտում էր ամեն գնով ոտքի կանգնել և իրականացնել նվիրական երազանքը՝ մարդ դառնալ ու հարստանալ: Իր շուրջը հավաքելով նույնպիսի անօթևան տղաների՝ Թեդին դրսևորեց առաջնորդի բնավորություն. նա համոզեց ընկերներին չհիշնել մինչև գողության մակարդակ, այլ զբաղվել լուրջ գործով:

Շուտով ողջ աշխարհով մեկ տարածվեցին օվկիանոսից այն կողմից ստացված ցնցող լուրերը. Ալյասկայում՝ Քլոնդայքի շրջանում, բռնկվել էր ոսկու տենդը: Թադևոսը հասկացավ. սա իրենց շանսն է: Նա կարողացավ իր երազանքով վառել ընկերներին: Երիտասարդ, ամուր և նպատակասլաց թիմը սկսեց պատրաստվել ճանապարհորդությանը: Այդ տարիներին նավերը դեպի հյուսիս էին մեկնում բերնեբերան լցված. նավախցերն ու ամբարները ճաքում էին ուղևորների բազմությունից, իսկ հաջողություն որոնողների վրանները դրված էին հենց տախտակամածին: Նավ նստելն անհնար էր թվում, քանի որ տոմսի արժեքը հասնում էր մինչև հինգ հարյուր ֆունտի: Այս ուրվականային հնարավորության համար արհեստավորները վաճառում էին իրենց արհեստանոցները, ֆերմերները չնչին գներով տալիս էին հողերը, իսկ բանվորները լքում էին գործարանները: Անգլիացիները, իռլանդացիները, գերմանացիները, ֆրանսիացիները և ռուսները գնում էին պարեն, հանդերձանք և դասեր էին

առնում փորձառու ոսկեխույզներից՝ խենթի պես կրկնելով միայն մի բան՝ ոսկի:

Թադևոսի հանդեպ ճակատագիրը բարեհաճ գտնվեց: Օժտված լինելով բնական ձիրքով՝ նա կարողացավ պայմանավորվել նավապետի օգնականի՝ բոցմանի հետ. նրան և երեք ընկերներին նավ վերցրեցին որպես հնոցապաններ: Սա նրանց ազատեց անհնարին բարձր ճանապարհածախսից և ապահովեց անվճար սննդով: Այդ ժամանակ նրանց թվում էր, թե վատթարագույն զրկանքները մնացել են հետևում, սակայն նրանք դեռ չգիտեին, թե ինչպիսի փորձություն է իրենց սպասում առջևում:

Ուղին ստացվեց երկար ու անողոք: Մրրկածուփ Հյուսիսային Ատլանտիկայով, իսկ հետո՝ Էդմոնտոնյան դաժան երթուղով՝ մորթեղենի վաճառականների հին ճանապարհով, կանադական հողերով, Փիս և Մաքքենզի գետերով դեպի հյուսիս՝ Յուկոն: Ոսկով հմայված հարյուր հազարավոր մարդկանցից այիս դժոխային տարանցումը հաղթահարում էին միայն եզակիները: Թադևոսն այդ ժամանակ արդեն քսան տարեկան էր: Ուժեղ, համառ, փողոցային մանկությամբ կոփված՝ նա առաջ էր ընթանում ի հեճուկս սովի, արյունլվա մաշված ոտքերի և սառեցնող ցրտի: Սակայն հյուսիսը չէր ներում թուլությունը: Նրա ընկերներից երկուսը հանձնվեցին և ճանապարհի կեսից հետ դարձան: Երրորդը ծանր հիվանդացավ ու մահացավ ճանապարհին: Սահմանային ճամբարներում մոլեգնում էին մահաբեր հիվանդությունները, մարդիկ կոտորվում էին

ճանճերի պես, իսկ կանգառների օդը թունավորված էր փտող դիակների ծանր հոտով:

Թադևոսի գրպանում փող գրեթե չէր մնացել, և լեռնաշղթաներով անցնող վերջնական թռիչքին պատրաստվելու համար նա կառչում էր ցանկացած դժոխային աշխատանքից: Աշխատանքի անցնելով Բրիտանական մթերումների ընկերությունում՝ փայտահատման վայրում, նա վաստակում էր քսան դոլար՝ մեկ խորանարդ մետր բնափայտի դիմաց: Քրտինքը նրանից հոսում էր գետերի պես, իսկ տեղի պանդոկներում գիշերակացի և աղքատիկ սննդի գները կողոպտիչ էին: Եվ հանդերձ, նա կարողանում էր խնայել ամեն մի սենտը: Երեկոյան Թեդին մտնում էր աղմկոտ գինետները, ուր հավաքվում էին փորձառու ոսկեխույզները: Կանադայի և Ալյասկայի ժայռոտ տարածքների իրական քարտեզներ այն ժամանակ գոյություն չունեին, և երիտասարդը հարբած զրույցներից հատիկ-հատիկ կորզում էր թանկարժեք տեղեկություններ գաղտնի արահետների և հարուստ հանքավայրերի մասին: Քայլ առ քայլ նա շարժվում էր դեպի նպատակակետը: Եվ ի վերջո հասավ Յուկոն:

Նա բնակություն հաստատեց հանքափորների ավանում: Մի անգամ, ուշ երեկոյան, վերադառնալով իր խղճուկ խրճիթը, Թադևոսն անցնում էր գինետան կողքով, որտեղից լսվում էր բարձր երաժշտություն: Դռներից, ուժեղ օրորվելով, դուրս եկավ մի հարբած տարեց ոսկեխույզ, իսկ նրա հետևից՝ երկու կասկածելի երիտասարդ: Թեդին լսեց նրանց

զրույցի պատառիկը.

— Տեսա՞ր: Ծերուկը բարի մոտ վճարեց գոտկատեղի պարկուճից հանած ոսկե հատիկով: Արի գնանք մի ավելի մութ տեղ ու սեղմենք նրան: Մեկ է՝ կոկորդից կախ հարբած է, վաղը ոչինչ չի հիշի:

Վտանգավոր փողոցներում մեծացած Թադևոսն իսկույն հասկացավ, որ տարեց մարդուն մահացու վտանգ է սպառնում: Նա անկատելիորեն շարժվեց նրանց հետևից: Հենց որ գինետան պատուհանների լույսը մնաց հետևում, ավազակներից մեկը թռավ զոհի վրա և ուժգին հարված հասցրեց նրա գլխին: Ոսկեխույզը հնձվածի պես տապալվեց գետնին: Սակայն Թադևոսն արդեն կողքին էր: Կայծակնային հարվածով նա գետնին տապալեց առաջին հարձակվողին և անմիջապես նետվեց երկրորդի վրա, ում ձեռքում գիշատիչ կերպով փայլատակեց դանակը: Կասեցնելով հարվածը՝ Թեդին հզոր հուկով ավազակին ուղարկեց նոկաուտի: Հարձակվողները արագ ուշքի եկան, բայց տեսնելով իրենց վրա ուղղված ատրճանակն ու անծանոթի վճռական հայացքը՝ գերադասեցին չփորձել ճակատագիրը և դիմեցին փախուստի: Այդ վայրի ժամանակներում առանց զենքի մնալը նշանակում էր ստորագրել սեփական մահավճիռը:

Տուժածն ընկած էր անգիտակից, նրա գլուխը պատված էր արյունով: Թադևոսը նրան շալակեց ու տարավ իր խրճիթը: Տանը նա վիրավորին տեղավորեց իր միակ մահճակալին, խնամքով լվաց նրա վերքերը, իսկ ինքը քնեց

հենց սեղանի շուրջ:

Միայն լուսադեմին, երբ արևի առաջին շողերը դիպան գերանաշեն պատերին, ծերուկը ծանր հառաչեց և բացեց ցավից մթագնած աչքերը: Մարող մոմի աղոտ լույսի ներքո նա երկար զննեց դիմացը նստած երիտասարդի հոգնած դեմքը և, ի վերջո, խռպոտ ձայնով հարցրեց.

— Ինչո՞ւ փրկեցիր ինձ, տղա՛:

— Ավազակները անարժան մարդիկ են, — կարճ պատասխանեց Թադևոսը:

Ծերուկն ուշադիր նայեց նրան՝ հասկանալով, թե ինչպիսի հազվագյուտ ազնվություն է դրսևորել այս երիտասարդը, ով աչք չի գցել կողպված խրճիթում օտարի ոսկու վրա, և հոգնած փակեց աչքերը: Վնասվածքը չափազանց ծանր էր: Հաջորդ օրերին Թադևոսը նվիրվածությամբ խնամում էր նրան. գդալով ջուր էր տալիս, կերակրում տաք ապուրով: Աստիճանաբար ծերուկն այնքան կազդուրվեց, որ կարողացավ խոսել, սակայն ոտքի կանգնել նրան վիճակված չէր. ուժերը անդառնալիորեն լքում էին նրան:

Նրանց միջև ծնվեց խորը փոխադարձ վստահություն: Ոսկեխույզը մանրամասն պատմեց իր միայնակ կյանքի մասին և ուշադիր լսեց Թեդիի պատմությունը: Մի երեկո նա կանչեց երիտասարդին մահճակալի մոտ, հանեց իր նվիրական պարկուճը և դրեց Թադևոսի ափի մեջ.

— Ես երբեք զավակներ չեմ ունեցել: Բայց հիմա ես իմ ողջ սրտով ընդունում եմ քեզ որպես որդի: Դու քաջ ես, ազնիվ

և գթասիրտ: Վերցրո՛ւ սա: Այստեղ իսկական բնակտորներ են: Դու կարող էիր խլել դրանք, քանի դեռ ես անգիտակից էի, բայց քո պատվախնդրությունը թույլ չտվեց քեզ գող դառնալ: Ես այլևս չեմ բարձրանա, այն աշխարհում ոսկին ինձ պետք չի գա:

Ծերուկը շունչ քաշեց և սկսեց խոսել ավելի ցածր ձայնով՝ բացելով գլխավոր գաղտնիքը.

— Ես մի վայր եմ գտել... Իսկական ոսկե երակ: Այնտեղ՝ գետնի տակ, մեծ բեկորներ են պառկած, իսկ առվակի ավազոտ ափերին ոսկու շաղերը սպասում են իրենց տիրոջը: Սակայն այդ հողը պաշտոնապես քեզանով ամրագրելու համար մեծ փողեր են պետք: Կվաճառես այս բնակտորները, հողամասը կձևակերպես քո անունով, իսկ այն, ինչ կվորես այնտեղ, քեզ թագավոր կդարձնի: Մնա՛ միշտ այսպիսի ազնիվ մարդ, և հաջողությունը երբեք չի լքի քեզ:

Հյուծվելով երկար խոսքից՝ ծերուկը փակեց աչքերը: Թադևոսը ցնցված էր լսածից, բայց չանհանգստացրեց հիվանդին: Առավոտյան ծերուկն այդպես էլ չարթնացավ: Թադևոսը նրան հուղարկավորեց խորին հարգանքով ու արժանապատվությամբ՝ ինչպես հարազատ հորը: Իսկ թաղումից հետո ուղևորվեց նշված կոորդինատներով և քարացավ տեղում՝ ապշած տեսածից…

Թադևոսի աչքերի առջև իսկապես բացվեց մի անհավանական տեսարան: Առվակի կտրուկ դարձվածքներում, հենց ափամերձ ավազի մեջ, շողշողում

էին անթիվ ոսկե շաղերը: Տարբեր չափերի բնակտորների հետ միասին ծանծաղուտում հանգչում էին հազվագյուտ, զարմանահրաշ միներալներ ու գոհարներ, որոնց մաքրությունը կարող էր մրցել աշխարհի լավագույն թանկարժեք քարերի հետ: Թեդին, հիանալի հասկանալով, թե ինչպիսի նախանձ, վտանգ ու դժբախտություն կարող է բերել մարդուն նման հանկարծակի հարստությունը, դրսևորեց ծայրահեղ զգուշություն: Նա չպարծեցավ իր գտածոյով:

Դատողաբար և գաղտնի, օգտագործելով հանգուցյալ ծերունու թողած ոսկին, Թադևոսը պաշտոնապես գնեց այդ հսկայական ոսկեբեր հողատարածքը: Մինչև իր օրերի ավարտը նա անսահման երախտապարտ մնաց և՛ անհայտ բարերարին, և՛ հենց ճակատագրին այս պարգևի համար: Կյանքը ևս մեկ անգամ ապացուցեց պարզ ճշմարտությունը. յուրաքանչյուր ազնիվ արարքի համար մարդը վաղ թե ուշ պատասխան է ստանում վերևից. եթե ոչ երկրային բարօրությամբ, ապա հոգու խաղաղությամբ:

Առաջին շրջանում անհոգ կյանքի համար մղվող պայքարում նրա միակ զենքը միայն բրիչն էր, բահն ու լվացման տաշտակը: Թեդին աշխատում էր առանց քուն ու դադարի: Հասնելով այն ամենին, ինչի մասին երբևէ երազել էր Լոնդոնի կեղտոտ փողոցներում, տղամարդացած ու հարստացած Թադևոսը տեղափոխվեց մեծ քաղաք: Այնտեղ նա հանդիպեց մի զարմանահրաշ աղջկա և, երջանկությունը հետագային չթողնելով, ամուսնացավ նրա հետ: Շուտով

կողակիցը նրան պարգևեց երկվորյակներ՝ տղա և աղջիկ: Կարծես հենց ճակատագիրը որոշեց նրանց ծնունդից հյուսել մի առանձնահատուկ, օրհնյալ նախշ, որը Թադևոսի տուն բերեց բացարձակ երջանկություն: Ձեռք բերելով կյանքի երկար սպասված լիությունը՝ Թեդին, այնուամենայնիվ, չէր ծրագրում հավերժ մնալ հյուսիսում: Նրան ձգում էր երիտասարդ, բուռն զարգացող Ամերիկան:

Արդեն լինելով բավականին մեծահարուստ և հարգված մարդ՝ Թադևոսը մի անգամ եղավ արևոտ հարավում՝ Կալիֆոռնիայում, և սիրահարվեց այդ երկրամասին: Նա այնտեղ գնեց ընդարձակ հողեր և դրեց տոհմական կալվածքի հիմնաքարը: Ոսկին, կարծես, ինքն էր գալիս այս հզոր տոհմի ձեռքը: Այդ ժամանակվանից ի վեր, փոխանցվելով սերնդեսերունդ, ոսկու արդյունահանումը դարձավ նրանց կյանքի գլխավոր գործը: Ամեն մի նոր ժառանգ ոչ միայն պահպանում, այլև բազմապատկում էր ընտանեկան կարողությունը՝ դրա մեջ ներդնելով խելք, հավատ և համառ աշխատանք:

Այդ ժամանակներից անցել են տասնամյակներ: Յուկոնի դաժան քամիները մնացել են հեռավոր անցյալում, Թովմասյան ազգանունը նոր ձևով հնչեց որպես Թոմաս, իսկ ինքը՝ հնագույն տոհմը, վերջնականապես ամերիկացվեց՝ դառնալով Նոր Աշխարհի բարձր հասարակության մի մասը: Սակայն հիշողությունն այն մասին, թե որտեղից է սկսվել դեպի երջանկություն տանող իրենց փշոտ ուղին, ընդմիշտ մնաց ընտանիքի սրտում:

Գլուխ 3. ԲՅՈՒՐԵՂՅԱ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ՓՇՈՒՐՆԵՐԸ

Թոմասների հաջորդ սերնդի ներկայացուցիչ Դևիդ-Դանիելը ընտանեկան երջանկություն գտավ միայն քառասուն տարեկանում: Նրա ընտրյալը դարձավ կապուտաչյա գեղեցկուհի Անժելան՝ Կալիֆոռնիայի ազդեցիկ բանկիրներից մեկի միակ դուստրն ու ժառանգորդը: Ամուսինների կյանքն ընթանում էր անամպ, սակայն մի հանգամանք մթագնում էր նրանց միությունը. երկար տարիներ նրանք զավակ չունեին: Բժիշկները հույս էին տալիս՝ հորդորելով համբերությամբ զինվել: Տարիների մայրամուտին, անթիվ փորձերից հետո, Անժելան մի հրաշք պարգևեց աշխարհին՝ երկար սպասված արու զավակին, ում անվանեցին Ռիչարդ: Ծնողների խնդությանը չափ ու սահման չկար: Սակայն երջանկությունը կարճատև եղավ. մոր խնայուն առողջությունը օրեցօր մարում էր: Ո՛չ հեքիաթային հարստությունը և ո՛չ էլ բժշկության լավագույն լուսատուները չկարողացան նրան պահել այս աշխարհում: Այրիանալով՝ Դևիդ-Դանիելն այդպես էլ իր սիրտն այլևս ոչ մի կնոջ չբացեց: Իր ողջ չսպառված սերը նա առանց մնացորդի նվիրեց որդուն:

Կողակցի կորուստը հոր հոգում անսպիանալի վերք

թողեց: Մի քանի տարի անց, թախծից հյուծված և մենության բեռին չդիմանալով, նա անժամանակ հեռացավ կյանքից՝ սիրելիի հետևից չվելով դեպի հանդերձյալ աշխարհ:

Պատանի Ռիչարդը, մնալով կլոր որբ, ծանր էր տանում հարազատների կորուստը: Մեն-մենակ հայտնվելով այս դատարկ ու հսկայական աշխարհում՝ նա սկզբում շվարեց ու հոգով ընկճվեց: Սակայն տոհմական տոկունությունն ու գոյատևման բնազդը, որոնք դարեր շարունակ փրկել էին իրենց արյունը, օգնեցին պատանուն չշեղվել ուղիղ ճանապարհից: Իր ուսերին վերցնելով տոհմական հանքավայրերի կառավարումը և ժառանգելով Թոմասների հեքիաթային կարողությունը՝ Ռիչարդը դրսևորեց փայլուն խելք և հազվագյուտ ջանասիրություն: Երեսուն տարեկանում նա ոչ միայն պահպանեց ձեռնարկությունը, այլև բազմապատկեց ընտանեկան գործի վեհությունը:

Հաջողակ գործունեությունը պահանջում էր ամուր կապեր, և ժամանակի ընթացքում Ռիչարդը ձեռք բերեց ազդեցիկ գործընկերների մի շրջապատ: Նրանց մեջ առանձնահատուկ տեղ էր զբաղեցնում տաղանդավոր ֆինանսիստ Ֆրեդ Սթիվենսոնը: Նրանց համատեղ նախագծերը միշտ երկուստեք շահավետ էին և միլիոնավոր շահույթներ էին բերում: Հասարակության մեջ Սթիվենսոնը հայտնի էր որպես անբասիր պատվի ու երկաթյա ազնվության տեր անձնավորություն՝ վայելելով բարձր աշխարհի անվերապահ վստահությունը: Սակայն նրա

անձնական կյանքը խորտակվել էր ողբերգությամբ: Երիտասարդ տարիքում Ֆրեդը խենթի պես սիրահարվել էր հայտնի թոփ-մոդելի, ով համաձայնել էր դառնալ նրա կինը: Բայց դստեր ծնվելուց անմիջապես հետո քամիաբարո գեղեցկուհին անհայտ մի արկածախնդրի հետ փախավ Անգլիա՝ լքելով նորածին մանկանն ու սիրող ամուսնուն: Այդ ժամանակից ի վեր նրա մասին ոչ ոք ոչինչ չէր լսել: Այս դաժան դավաճանությունը Ֆրեդին հոգեբանական խորը վերք պատճառեց, որի սպին մնաց նրա սրտում ողջ կյանքի ընթացքում: Նա այլևս չամուսնացավ:

Մի անգամ Ֆրեդը Ռիչարդ Թոմասին հրավիրեց իր տուն՝ մտերմիկ ընթրիքի: Հենց այդ երեկո երիտասարդ մագնատն առաջին անգամ տեսավ ֆինանսիստի տասնյոթամյա դստերը՝ Վիկտորիային: Առաջին հայացքից նա դեռ բոլորովին պատանի էր թվում՝ խնայուն, նուրբ, աղջկական նրբագեղ կազմվածքով: Նրա դեմքը, որ շրջանակված էր ոսկեգույն գանգուրներով, զարմացնում էր արիստոկրատիկ գունատությամբ, իսկ հսկայական կապույտ աչքերը գամում էին ուշադրությունը: Նա դասական, կանոնիկ գեղեցկուհի չէր, բայց օժտված էր հազվագյուտ, հազիվ որսալի հմայքով:

Նստած լինելով Ռիչարդի դիմաց՝ Վիկտորիան թեթևակի վախով ու ամոթխածությամբ էր նայում նրան՝ անկարող հայացքը թեքել: Երիտասարդ տղամարդը զգաց, թե ինչպես իր ներսում թրթռաց անհայտ նրբության մի լար: Նա անբացատրելի ցանկություն զգաց գրկելու այս անպաշտպան աղջկան, պաշտպանելու նրան ողջ

աշխարհից և ջերմացնելու քնքուշ խոսքով: Սակայն, լինելով բարձր հոգևոր մշակույթի և անթերի դաստիարակության տեր մարդ, նա խնամքով զսպեց հոգու այդ պոռթկումը:

Մեկնելուց առաջ Ռիչարդը, այնուամենայնիվ, մոտեցավ Վիկտորիային, և նրանց միջև զրույց բռնվեց: Ի զարմանս իրեն՝ աղջկական երկչոտության դիմակի տակ նա հայտնաբերեց փայլուն, սուր միտք և անթերի հումորի զգացում: Վիկտորիան հրաշալի զրուցակից էր. նա նրբորեն հասկանում էր արվեստից, քաղաքականությունից և համաշխարհային իրադարձություններից: Նկատելով հյուրի աչքերում հիացմունքը՝ օրիորդի դեմքը պատվեց նուրբ շառագույնով:

Այդ երեկոյից հետո ոսկեվարս Վիկտորիայի կերպարն այլևս չէր լքում Ռիչարդին: Աշխարհիկ հավաքույթներում և հանդիսավոր ընդունելություններում նա փնտրում էր ցանկացած հնարավորություն նրա կողքին հայտնվելու համար: Մտերիմ ընկերները, նկատելով սովորաբար զուսպ միլիոնատիրոջ փոփոխությունները, միաբերան խորհուրդ էին տալիս նրան ժամանակ չկորցնել և առաջարկություն անել օրիորդին: Վիկտորիայի հայրը հին կոփվածքի ջենթլմեն էր, իսկ ինքը՝ աղջիկը, դիտվում էր որպես կատարյալ համապատասխանություն:

Շուտով Ռիչարդը Վիկտորիային հրավիրեց ժամադրության քաղաքի լավագույն ռեստորաններից մեկում: Ռոմանտիկ մթնոլորտում, երաժշտության մեղմ հնչյունների ներքո, նա ծնկեց նրա առջև, բացեց շքեղ

աղամանդե մատանիով թավշյա տուփը և, նայելով ուղիղ նրա փայլուն աչքերին, հարցրեց.

Վիկտորիա՛, կհամաձայնվե՞ս դառնալ իմ կինը:

Աղջիկը շողաց բացարձակ, աներկրային երջանկությունից և առանց վարանելու նետվեց նրա գրկի մեջ: Ստանալով նվիրական համաձայնությունը՝ Ռիչարդը հենց նույն երեկոյան խնդրեց Վիկտորիայի ձեռքը նրա հորից: Ֆրեդն անկեղծորեն երջանիկ էր՝ իմանալով, որ իր միակ դստերը հանձնում է աշխարհի ամենահուսալի ձեռքերին: Օրհնելով երիտասարդներին՝ նա Ռիչարդին մի շոայլ պարգև մատուցեց՝ առաջատար ֆինանսական կորպորացիայի բաժնետոմսերի խոշոր փաթեթ, որի համասեփականատերն էր ինքը: Երիտասարդ մագնատը փողի կարիք չուներ, բայց մերժել ապագա աներոջը չէր կարող: Նա ընդունեց նվերը մի պայմանով, որ այդ կապիտալը ընդմիշտ կմնա Վիկտորիայի անձնական կառավարման և տնօրինման ներքո:

Շուտով տեղի ունեցավ շքեղ պսակադրությունը: Նորապսակների տանը տիրեց անթերի ներդաշնակություն, փոխադարձ համաձայնություն և խորին հարգանք: Մեկ տարի անց նրանց միությունն ամրապնդվեց անդրանիկ զավակի՝ Քրիստի դստեր ծնունդով: Իսկ ևս մեկ տարի անց տիեզերքը նրանց պարգևեց Փոլ որդուն: Երկու մանուկներն էլ նման էին հրեշտակների. ձյունաթույր մաշկն ու փափուկ ոսկե գանգուրները նրանք ժառանգել էին մորից: Ռիչարդը պաշտում էր կնոջը և հալվում էր երեխաների հանդեպ

տածած սիրուց: Անցնում էին տարիները, փոքրիկները մեծացան և գնացին դպրոց՝ ծնողներին ուրախացնելով իրենց հնազանդությամբ ու հեզ բնավորությամբ: Ռիչարդը, չնայած ահռելի զբաղվածությանը, ամեն ազատ րոպե նվիրում էր ընտանիքին և իրեն զգում էր անպատմելիորեն երջանիկ:

Ամեն ինչ հրաշալի էր ընթանում, մինչև որ նրանց խաղաղ նավահանգիստը տագնապ սպրդեց: Վերջին շրջանում Ռիչարդին ավելի ու ավելի էր անհանգստացնում Վիկտորիայի գունատությունն ու անբացատրելի, թաքուն տկարությունը: Նա միայն մեղմորեն ժպտում էր և հանգստացնում ամուսնուն՝ հավաստիացնելով, որ դա սովորական հոգնածություն է, և անհանգստանալու պատճառներ չկան: Սակայն Ռիչարդը, դրդված վատ նախազգացումից, պնդեց իրենը: Նա կապվեց ընտանեկան բժշկի հետ և պահանջեց անհապաղ անցկացնել լիակատար բժշկական հետազոտություն:

Հաջորդ օրը, Քրիստիին և Փոլին դասի ուղարկելով, Վիկտորիան գնաց կլինիկա: Բժիշկն անձամբ ուղեկցեց նրան բոլոր կաբինետներով՝ անցկացնելով բարդ թեստեր: Ավարտելով գործընթացները՝ կինը շտապեց դեպի դպրոց, որպեսզի վերցնի երեխաներին: Նա միշտ նախընտրում էր ինքը վարել մեքենան՝ կտրուկ հրաժարվելով անձնական վարորդների ծառայություններից:

Երեխաները աղմկոտ ու զվարթ ծլվլում էին հետևի նստատեղին՝ կիսվելով դպրոցական նորություններով:

Մեքենան սահուն սլանում էր մայրուղով, երբ սրահի լռությունը խզեց բջջային հեռախոսի կտրուկ զանգը: Վիկտորիան սեղմեց բարձրախոսի կոճակը: Դինամիկներից լսվեց բժշկի հուզված ձայնը.

Վիկտորիա՛... Մեզ անհրաժեշտ է անցկացնել ևս մեկ, ավելի մանրամասն հետազոտություն: Խնդրում եմ, կլինիկա եկեք վաղը առավոտյան:

Ի՞նչ է պատահել, բժի՛շկ, — նրա սիրտը ակնթարթորեն ծակեց վախը: — Ինձ մոտ ինչ-որ լուրջ բա՞ն են գտել: Պե՞տք է անհանգստանամ:

Կնոջ ձայնը դողաց, իսկ սիրտը կրծքում կատաղի սկսեց խփել տագնապալի ռիթմով: Բժիշկը ոչինչ չպատասխանեց, և լսափողում հնչեցին անջատման կարճ, չարագուշակ ազդանշանները:

Հենց նույն վայրկյանին Վիկտորիայի գլուխը կտրուկ պտտվեց: Ցավի բոցավառ բռնկումը մառախուղով պատեց աչքերը, մտքերը խառնվեցին, իսկ ձեռքերը մի պահ բաց թողեցին ղեկը: Ծանր ավտոմեքենան ամբողջ արագությամբ շպրտվեց ձախ՝ ուղիղ դեպի հանդիպակաց երթևեկության գոտի: Հոշոտվող մետաղի խլացուցիչ ճռռոց, սոսկալի հարված, ցրվող ապակե փշուրների զնգոց և ակնթարթային խուլ պայթյուն, որը կլանեց ամեն ինչ: Այս ահավոր աղետից ոչ ոք ողջ չմնաց: Վիկտորիան, Քրիստին և Փոլը մահացան ակնթարթորեն:

Իմանալով պատահածի մասին՝ Ռիչարդը քիչ էր մնում խելագարվեր: Մի սոսկալի ակնթարթում նա կորցրեց

և՛ սիրելի կնոջը, և՛ իր հրեշտակ-զավակներին: Այս ողբերգությունից հետո նրա աշխարհը սուզվեց բացարձակ, մեռյալ խավարի մեջ: Մի քանի տարի նա ոչինչ չէր զգում, բացի կիզիչ դառնությունից և խուլ ցավից: Նա այլևս չէր ապրում. նա վերածվել էր մի գունատ ստվերի, որն աննպատակ գոյատևում էր իր անցյալի փշուրների մեջ: Խուլ հուսահատությունից տանջվելով՝ նա ժամերով նայում էր դատարկությանը և անձայն գոռում դեպի երկինք.

Տե՛ր Աստված, ինչի՞ համար է ինձ այսպիսի պատիժը: Ո՞րն է իմ մեղքը:

Հավատարիմ ընկերները հերթապահում էին նրա մահճակալի մոտ հերթափոխով՝ վախենալով Ռիչարդին մենակ թողնել նույնիսկ մի րոպե, որպեսզի նա խենթ վշտի պոռթկման մեջ ձեռք չբարձրացնի իր կյանքի վրա: Աղետը, որը ջախջախել էր նրան, անտանելի էր թվում, իսկ վերքը՝ մահացու:

Սակայն մարդկային կյանքի գետը անկասելիորեն հոսում է իր ափերի միջով՝ ենթարկվելով բարձրագույն խորհրդին, և ոչ մի մահկանացու ի վիճակի չէ կանխատեսել, թե ինչպիսի կտրուկ շրջադարձ է սպասում իրեն հաջորդ հրվանդանի հետևում…

Գլուխ 4. Կյանքի հաղթանակը և հիշողության կախարդանքը

Ի վերջո, Թոմաս ընտանիքի անդամներին տեղափոխող լիմուզինները սահուն կանգ առան պալատի հանդիսավոր սանդուղքի առջև: Մարմարյա աստիճանների վրա նրանց արդեն սպասում էր սպասարկող անձնակազմը՝ կառավարչի գլխավորությամբ: Հարգալից խոնարհելով գլուխները՝ ծառաները ողջունեցին տանտերերին և անմիջապես զբաղվեցին ուղեբեռի տեղափոխմամբ: Ռիչարդը, գրկելով կողակցին, ընտանիքին առաջնորդեց դեպի զով նախասրահ, այնուհետև անցավ իր աշխատասենյակ և կանչեց կառավարչին:

Ռոբերտը ներս մտավ բառացիորեն մի քանի րոպե անց: Հարգանքով կանգնելով դռան մոտ՝ նա դիմեց մագնատին.

— Լսում եմ Ձեզ, սը՛ր: Ինչպե՞ս անցավ թռիչքը: Ինչպե՞ս է Ձեր ինքնազգացողությունը:

— Ողջո՛ւյն, բարեկա՛մս, — ջերմորեն ժպտաց Ռիչարդը՝ վեր կենալով զանգվածեղ գրասեղանի հետևից: — Մեզ մոտ ամեն ինչ հրաշալի է: Խնդրում եմ, նստի՛ր: Տեսնում եմ, որ մեր բացակայության ընթացքում ահռելի աշխատանք ես կատարել: Անչափ շնորհակալ եմ քեզ:

— Ի սպաս Ձեզ, սը՛ր, — պատասխանեց կառավարիչը՝ նստելով բազկաթոռի եզրին: — Արդյո՞ք ամեն ինչ

պատրաստ է ընդունելության համար, թե՞ լրացուցիչ հրահանգներ կլինեն:

— Ո՛չ, սիրելի՛ Ռոբերտ: Ամեն ինչ անթերի տեսք ունի: Բացի այդ, դու հրաշալի գիտես. ես լիովին վստահում եմ քո ճաշակին ու նվիրվածությանը: Պարզապես ուզում էի սեղմել ձեռքդ, — Ռիչարդը մոտեցավ կառավարչին և ամուր, ընկերական սեղմեց նրա ափը:

— Ուրախ եմ ընտանիքին օգտակար լինելու համար, սը՛ր, — ծեր ծառայի աչքերում անկեղծ հպարտություն փայլատակեց: Նա հարգալից գլուխ տվեց և անաղմուկ դուրս եկավ աշխատասենյակից:

Ռիչարդի հրավիրած բարձրակարգ դիզայներների թիմը իսկական հրաշք էր գործել. ընդամենը մեկ շաբաթվա ընթացքում պալատի ներսն ու զբոսայգու ծառուղիները վերածվել էին հեքիաթային դեկորացիաների: Վերջին շտրիխներն արվում էին նախատոնական թեթև հուզմունքի մթնոլորտում: Ռոբերտն անձամբ ուղղվեց դեպի խոհանոց, որտեղ անաղմուկ ու համաչափ եռում էր խոհարարների ու մատուցողների աշխատանքը: Նրա միայն մեկ խիստ հայացքը բավական էր հասկանալու համար՝ ընդունելության մեխանիզմներն աշխատում են շվեյցարական ժամացույցի պես: Զրուցելով շեֆ-խոհարարի հետ՝ Ռոբերտը դուրս եկավ փողոց, ստուգեց հյուրերի հարյուրավոր ավտոմեքենաների համար նախատեսված լրացուցիչ կայանատեղիի պատրաստվածությունը և, ի վերջո, թեթևացած շունչ քաշեց: Ամեն ինչ պատրաստ էր

հաղթարշավին:

Երեկոյան դեմ կալվածք ժամանեցին ավագ զավակները՝ Մարգարիտայի առաջին ամուսնությունից ծնված որդիները՝ Դենիսն ու Ֆիլիպը: Երկու ներկայանալի, անթերի կազմվածքով երիտասարդ արիստոկրատները եկել էին իրենց կանանց ու զավակների հետ: Իրենց երեսուներկու տարեկանում երկվորյակ եղբայրները ֆենոմենալ հաջողության էին հասել բիզնեսում՝ հիմնելով «Դենիս-Ֆիլիպ» հայտնի ոսկերչական ապրանքանիշը: Իրենց բրենդի շքեղ արտադրանքը շլացուցիչ հաջողություն էր վայելում արքայական ընտանիքների և համաշխարհային էլիտայի շրջանում:

Պարահանդեսի օրը, վաղ առավոտյան, վիլլա ժամանեցին գեղեցկության ինդուստրիայի լավագույն ոճաբաններն ու վարպետները, որպեսզի ընտանիքի կանանց վերածեն իսկական հեքիաթային արքայադուստրերի:

Եվ ահա, վերջապես, հնչեց երկար սպասված ժամը: Հրավիրյալների ցուցակը պտտվում էր տպավորիչ թվի՝ վեց հարյուր հոգու շուրջ: Շքեղ, շողշողուն ավտոմեքենաների հոսքը ամեն րոպե ժամանում էր վիլլայի դարպասների մոտ: Անձնակազմը պատրաստ վիճակում էր՝ դիմավորելով աշխարհի բոլոր անկյուններից ժամանած հյուրերին, այդ թվում նաև նրանց, ովքեր մասնավոր չվերթներով վայրէջք էին կատարել Թոմասների անձնական օդանավակայանում:

Շողացող, հայելապատ հանդիսությունների սրահի

մուտքի մոտ Ռիչարդն ու Մարգարիտան անձամբ էին ողջունում ժամանող էլիտային: Այս երեկո վիլլայի տանտիրուհին հիրավի անզուգական տեսք ուներ: Մետաքսյա ալիքագույն զգեստը կատարելապես համահունչ էր նրա աչքերի հազվագյուտ երանգին՝ շահեկանորեն ընդգծելով նուրբ, աղջկական կազմվածքը: Մարգարիտայի պարանոցին արքայական փայլով շողշողում էր շքեղ ադամանդե մանյակը՝ խոշոր զմրուխտների ցայտքերով: Նուրբ դաստակը զարդարում էր զանգվածեղ անտիկ ապարանջանը, իսկ մատին խորհրդավոր կերպով փայլփլում էր XI դարի տոհմական մատանին, որը հայրը նրան նվիրել էր դեռ վաղ երիտասարդության տարիներին: Ծանր, կախովի ականջօղերը ամբողջացնում էին այս վեհաշուք հավաքածուն: Նրա կերպարի ամեն մի տարր շնչում էր հեքիաթային շքեղությամբ, սակայն այդ շքեղության մեջ չկար ոչ մի կաթիլ չափազանցություն՝ միայն նրբաճաշակության բացարձակ հաղթանակ: Բայց այս երեկոյի գլխավոր զարդը մնում էր ինքը՝ Մարգարիտան: Թվում էր, թե այս ողջ փայլի մեջ նա ինքն էր Թոմասների տոհմի պատմության ամենահազվագյուտ, ամենամաքուր ու թանկարժեք բնակտորը:

Ռիչարդը՝ սլացիկ, նրբագեղ, ասեղից թափված հագնված, իր ազնվականությամբ ամեննին չէր զիջում Մարգարիտային: Նրանց կողքին իրենց երիտասարդ, ծաղկուն գրավչությամբ շողում էին Դանիելան ու Դևիդը:

Ի վերջո, բոլորը հավաքվել էին: Ջութակի նուրբ ու հմայիչ մեղեդին սավառնեց սրահի վրայով՝ անտեսանելիորեն լցնելով օդը վեհ երազանքի, հույսի և ամենահաղթ սիրո մթնոլորտով: Ռիչարդն ու Մարգարիտան, չշտապելով քայլելով հյուրերի մեջ, ոչ մեկին առանց ուշադրության չէին թողնում: Այս զույգից ճառագող առանձնահատուկ, լուսավոր հմայքն այնքան պարուրող ու գերող էր, որ հանգցնում էր նրանց հասցեին տածած նախանձի կամ չկամության ցանկացած նշույլ:

Շուտով հանդիսավարը ներկաներին հրավիրեց սեղանի մոտ: Դուրս գալով բեմ՝ նա հնչեցրեց հուզիչ ողջույնի խոսքեր՝ շնորհավորելով Դանիելային և Դևիդին դպրոցը հաջողությամբ ավարտելու և Հարվարդ ընդունվելու կապակցությամբ: Այնուհետև հյուրերին անվանական ներկայացվեցին հայտնի երաժիշտները, դերասաններն ու երգիչները, ովքեր այս երեկո պետք է բոլորին տանեին մի իսկական հեքիաթային աշխարհ:

Հնչեցին Շտրաուսի «Վիեննական վալսի» անմահ ակորդները: Ըստ ավանդույթի՝ պարային երեկոն բացելու իրավունքը պատկանում էր տանտերերին և հանդիսության մեղավորներին: Երբ Ռիչարդն ու Մարգարիտան, Դանիելան ու Դևիդը դուրս եկան շրջանի կենտրոն, սրահը քարացավ: Պարող զույգերը սահուն ու վեհորեն սլանում էին հայելապատ մարմարյա մանրահատակի վրայով: Թվում էր՝ նրանք չէին դիպչում գետնին, իսկ օդն ինքը երգում էր՝ արձագանքելով նրանց սրտերի ռիթմին: Այս տեսարանից

շունչը կտրվում էր: Մի պահ Դանիելան ու Դևիդը լռեցին՝ հիացմունքով ու նրբությամբ նայելով ծնողներին:

Պարահանդեսը շարունակվում էր ամենաբարձր մակարդակով: Խոհարարները գերազանցել էին իրենք իրենց. նրբահամ կերակրատեսակները, կոլեկցիոն ըմպելիքներն ու հեքիաթային հեղինակային աղանդերները հաջորդում էին միմյանց: Առնվազն հարյուր մատուցող անթերի և աննկատ սպասարկում էր սեղանները: Հյուրերը խմում էին, զրուցում և անձնատուր եղած պարում արտիստների հրաշալի ելույթների ներքո:

Ուղիղ կեսգիշերին գիշերային լռությունը խլացրին տոնական հրավառության առաջին որոտները: Հանդիսությունների սրահի հսկայական ապակե դռներն անաղմուկ հետ քաշվեցին՝ բոլորին հրավիրելով լճակի մոտ գտնվող բաց պատշգամբ: Այնտեղ՝ գիշերային զովության մեջ, աչքերի առջև բացվեց մի հմայիչ պատկեր. երկնքից թափվող բազմագույն կրակները կարծես վալս էին պտտվում աստղերի հետ, իսկ դրանց վառ արտացոլանքները դողդողում էին ջրային հայելու վրա: Հրավառության կրակե շատրվաններն ավելի ու ավելի հոյակապ էին դառնում՝ վեր խոյանալով հենց գետնից դեպի երկինք՝ ընդառաջ տիեզերական աստղաթափին: Հյուրերը հիացած նայում էին վերև՝ համակված մաքուր երջանկությամբ: Կյանքի տոնի այսպիսի վառ, հաղթական ավարտը ընդմիշտ տպավորվում է հիշողության մեջ:

Միայն լուսադեմին, երբ ուժասպառ եղած հյուրերն

արդեն հագիվ էին կանգնում ոտքերի վրա, տոնը սկսեց աստիճանաբար մարել: Ռիչարդն ու Մարգարիտան ճանապարհում էին մեկնող հյուրերին անկեղծ երախտագիտության խոսքերով, և այդ փոխադարձ շնորհակալությունները հուզիչ էին ու ցանկալի, ինչպես գարնան առաջին ծաղիկները: Երիտասարդությունը, սակայն, հեռանալու մտադրություն չուներ. թաքնվելով տաղավարում՝ նրանք աղմկոտ ու ոգևորված քննարկում էին ապագայի ծրագրերը: Արևելքում արդեն բացվում էր արշալույսը, և վաղահաս թռչուններն ամբողջ թափով ծլվլում էին, երբ վիլլան լքեցին վերջին այցելուները: Զգալով կապարե հոգնածություն՝ Թոմաս ընտանիքի անդամներն ի վերջո ուղղվեցին դեպի իրենց առանձնատունը:

Մտնելով ննջարան՝ Ռիչարդն ու Մարգարիտան, չնայած հյուծվածությանը, անմիջապես առանձնացան լոգասենյակներում: Սառը ցնցուղի տակ լվանալով տոնական իրարանցման մնացորդները՝ նրանք անուժ տապալվեցին արքայական մահճակալին: Ռիչարդը նրբորեն սեղմեց Մարգարիտային իր կրծքին: Ի պատասխան նա, դեմքը հենելով ամուսնու ուսին, քնքշորեն անցկացրեց ափը նրա վարսերով, գծագրեց դեմքի ուրվագիծն ու էլ ավելի ամուր փարվեց նրան:

Այն սոսկալի ողբերգությունը, որը ժամանակին հոշոտել էր Ռիչարդի կյանքը, երկար տարիներով զրկել էր նրան խաղաղությունից: Այն ժամանակ նրան թվում էր, թե աշխարհը կործանվել է անդառնալիորեն: Սակայն

ճակատագիրը գթաց նրան: Անսահման, սիրտ մղկտացնող նրբությամբ միլիոնատերը նայում էր իր գրկում գտնվող նրբակազմ կնոջը՝ նրան, ով բառացիորեն հարություն տվեց իրեն մեռելներից և պարգևեց մեծ, ամենակլան սիրո երջանկությունը:

Շուրջբոլորը տիրում էր օրհնյալ լռություն, որը խզվում էր միայն առավոտյան թռչունների կանչերով: Ողջ վիլլան քնած էր գրեթե մինչև կեսօր: Այդ ընթացքում սպասարկող անձնակազմը անհնարինը գործեց. տարածքը բերվեց կատարյալ տեսքի: Անցած հոյակապ հանդիսության մասին հիշեցնում էին միայն նրբաճաշակ դիզայներական ձևավորումն ու բյուրեղապակյա սկահակների մեջ դրված թարմ ծաղիկների ծովը:

Մարգարիտան էլ, դաստիարակչուհիների և երեխաների ուղեկցությամբ, ուղղվեց դեպի այգու խորքը՝ դեպի լազուրե հսկայական ավազանը, որն ավելի շատ բնական լիճ էր հիշեցնում: Դրա ափերին վեր էին խոյանում մարմարյա հզոր ծածկեր, որոնց տակ թաքնված էին ձյունաթույր շեզլոնգները, փափուկ բազկաթոռներն ու զովացուցիչ ըմպելիքներով մինի-բարերը: Թոմասների ընկերները, գալով կալվածք, պատրաստ էին օրերով ժամանակ անցկացնել այս դրախտային անկյունում:

Օրը զարմանալիորեն տաք էր ստացվել: Անամպ կապույտ երկինքը շոյում էր հայացքը, իսկ թեթև քամին բերում էր ցանկալի զովություն: Անուշահոտ օդը տոգորված էր ծաղիկների բուրմունքով: Մարգարիտան

տեղավորվեց ընդարձակ ցանցաճոճում, որը կախված էր դարավոր կաղնիների ու թեղիների ստվերում: Հաճելի թմրությունը տարածվեց նրա մարմնով: Տանտիրուհու բաց շագանակագույն վարսերի փնջերը գեղեցիկ թափվել էին ցանցաճոճում փռված վագրի մորթու վրա: Փակելով աչքերը՝ Մարգարիտան ժպիտով ունկնդրում էր թոռների զնգուն ձայները, ովքեր զվարթ քրքիջով վազվզում էին զմրուխտե սիզամարգի վրայով:

Նա անսահմանորեն սիրում էր իր թոռնիկներին, և ամեն անգամ, երբ նրա հայացքն ընկնում էր նրանց վրա, կնոջ զմրուխտե աչքերը ճառագում էին առանձնահատուկ, խորը ջերմությամբ: Նրա որդիները՝ Դենիսն ու Ֆիլիպը, ժամանակին ամուսնացել էին նույն օրը, և այժմ կալվածքը թնդում էր չորս փոքրիկների խնդությունից: Դենիսի ընտանիքում մեծանում էին երկու դուստրերը՝ ութամյա Մագդաղինեն և վեցամյա Մադլենան: Ֆիլիպի ավագ դուստրը՝ Սոնան, Մագդաղինեի տարեկիցն էր, իսկ նրա կրտսեր որդին՝ Հայկը, յոթ տարեկան էր: Յոթամյա Հայկը, իր տարիքի համեմատ բարձրահասակ, չափազանց գեղեցիկ և ընդգծված լուրջ տղա էր, ով օժտված էր շրջապատին իր կամքին ենթարկելու զարմանալի ձիրքով: Բայց դրա հետ մեկտեղ նա բացառիկ հնազանդ էր և անթերի գիտեր վարվելակարգի կանոնները: Հայկը լեռան պես կանգնած էր քույրերի թիկունքին՝ պաշտպանելով նրանց հանգիստը, և տանը բոլորը գիտեին. վա՛յ նրան, ով կհամարձակվի նեղացնել իր աղջիկներին: Դենիսն ու Ֆիլիպը երբեմն

բարյացակամորեն կատակում էին այս ասպետական խստության շուրջ, սակայն տղան միայն հպարտորեն լռում էր՝ ուշադրություն չդարձնելով մեծահասակների կատակներին:

Վազվզոցից շառագունած Հայկը վազեց դեպի ցանցաճոճը և աղերսագին նայեց տատիկին.

— Տատի՛կ, անուշի՛կս, կարո՞ղ ենք մի քիչ լողալ ավազանում:

— Կարելի է, բարեկա՛մս, — քնքշորեն ժպտաց Մարգարիտան՝ շոյելով թոռան գլուխը: — Միայն թե պայմանավորվենք՝ հեռու չլողալ:

Երեխաները հիացած ճչացին, և չորսն էլ հենց հագուստով, թափ առնելով, ցատկեցին զով ջրի մեջ: Ճիչերը, ցայտքերն ու երջանիկ ծիծաղը դեռ երկար տարածվում էին ավազանի վրայով: Մարգարիտան ոչ մի վայրկյան աչքը չէր կտրում նրանցից, մինչև որ, ի վերջո, խիստ ձայնով հրահանգեց դուրս գալ ափ: Թոռները դժկամությամբ ենթարկվեցին: Չորանալով արևի տաք շողերի ներքո՝ նրանք նորից սկսեցին չարաճճիություններ անել խոտերի վրա:

Մարգարիտան հայացքը տեղափոխեց Դանիելայի և Դևիդի վրա: Երկվորյակներն այս ողջ ընթացքում նստած էին փոքր-ինչ հեռու՝ ընթերցանությամբ տարված, բայց, զգալով մոր քնքուշ հայացքը, շտապեցին նրա մոտ և թափով մտան ցանցաճոճի մեջ:

— Սիրելինե՛րս, Աստծուց վախեցեք, չէ որ ցանցաճոճը

չի դիմանա մեր ծանրությանը, — կատակով բացականչեց Մարգարիտան:

— Մայրի՛կ, անուշի՛ս, չէ՞ որ մենք երեքով միասին ավելի թեթև ենք, քան մի ստվարակազմ ջենթլմեն, — ծիծաղեցին նրանք՝ գրկելով նրան:

Լսելով այս անկեղծ, զնգուն ծիծաղը՝ ցանցաճոճի մոտ անմիջապես վազեցին նաև չորս անհանգիստ երեխաները: Նրանք ամեն կողմից շրջապատեցին Մարգարիտային, և յուրաքանչյուրը ջանում էր ավելի մոտ տեղավորվել ու փարվել սիրելի տատիկին: Մարգարիտան հնչեղ ծիծաղով ետ էր մղում այս զվարթ հարձակումը:

Երբ ամեն ինչ ի վերջո խաղաղվեց ու լռեց, Հայկը, նայելով նրա աչքերին, արտահայտեց բոլորի ընդհանուր միտքը.

— Տատի՛կ, անուշի՛կս... Չէ՞ որ դու խոստացել էիր: Պատմի՛ր մեզ մեր տոհմի անցյալի մասին: Պատմի՛ր մեր ժողովրդի մասին:

Մարգարիտայի դեմքն ակնթարթորեն պատվեց լուսավոր թախծի թեթև քողով: Նա երկար, թափանցող հայացքով շոշափեց իր երեխաների ու թոռների աղերսալի դեմքերը: Մի փոքր հապաղելով, կարծես ինչ-որ շատ կարևոր բանից առաջ հոգով տոկալով ու ուժերը հավաքելով, նա խորը շունչ քաշեց և սկսեց իր պատմությունը…

Գլուխ 5. Այնտեղ, ուր արմատ է ձգում որթատունկը

Մարգարիտան երկար, քնքուշ հայացքով շոշափեց լռած երեխաներին: Մի պահ այգում խորը լռություն տիրեց, որը խզվում էր միայն ավազանի ջրի մեղմ ծփանքով: Կնոջ ստվերոտ դեմքին արտացոլվեց նրա նախնիների դարավոր իմաստնությունը: Տասնյոթամյա Դևիդն ու պատանի Դանիելան առաջ թեքվեցին, իսկ փոքրիկ թոռնիկները քարացան նրա ոտքերի մոտ՝ որսալով ամեն մի խոսք:

— Հռոմն ու Բյուզանդիան, ահեղ Պարսկաստանն ու Արաբական խալիֆայությունը, անգութ սելջուկներն ու կատաղի մոնղոլները. նրանք բոլորը կրակե մրրիկով անցան մեր լեռների միջով: Երբեմն ամբողջ դարերով նրանք խավարի մեջ էին ընկղմում երկիրը՝ ընդհատելով նրա մշակութային զարգացումը: Սակայն ի հեճուկս ամեն ինչի՝ հայ ժողովուրդը դիմացավ: Նա դիմակայեց օտարներին եթե ոչ զենքով, ապա հոգով՝ սրբորեն պահպանելով հավատարմությունն իր արմատներին ու մշակույթին: Մեր արվեստի միասնությունը թաքնված էր այն հզոր, անկեզ հուզական հիմքում, որն Արարիչը դրել է յուրաքանչյուր հայ մարդու հոգու մեջ: Մեր ստեղծագործական հանճարը ինքնատիպ ու վառ կերպով ծաղկում էր վեհաշուք ճարտարապետության, սրտառուչ պոեզիայի և մղկտացնող

երաժշտության մեջ: Նոյի վեհագույն լեզուն և Մաշտոցի սրբազան գիրը բարձրագույն մակարդակ էին թելադրում բոլոր մյուս արվեստներին:

Մարգարիտան մի վայրկյան լռեց՝ շոյելով իրեն փարված փոքրիկ Մադլենայի ոսկեգույն գանգուրները:

— Հնագույն տարեգրություններից մենք գիտենք, թե ինչպիսի սրբությամբ են մեր նախնիները պահպանել ձեռագրերը՝ հայոց աշխարհի պատմությունները: Երբ թշնամիներն այրում էին տները, կանայք կրծքներին էին սեղմում ծանր մատյանները՝ փրկելով դրանք սրից ու կրակից: Այս գրքերը որպես ամենաթանկ գանձ տանում էին իրենց հետ օտարություն: Դրանք վերցնում էին աքսորի ճանապարհին, ոսկով փրկագնում էին գերությունից, տանում էին՝ լքելով ավերված հայրենի օջախները… Եվ անփոփոխ կերպով, դարերի միջով անցնելով, ժողովուրդը վերադառնում էր իր ակունքներին՝ խիզախորեն հաղթահարելով ճակատագրի ցանկացած հարված:

— Դեռևս մեր թվարկությունից առաջ իններորդ դարում, — շարունակեց Մարգարիտան, — այս հողերի վրա ծաղկում էր Ուրարտու հզոր պետությունը: Բազմամյա պեղումները մինչ օրս աշխարհին են բացահայտում նրա վեհաշուք հուշարձանները: Մեծ մայրաքաղաքները՝ Տուշպան՝ լազուրե Վանա լճի ափին, և անառիկ Արգիշտիխինիլին, հին Հայաստանի առաջին մեգապոլիսներն էին: Ուրարտական առաջին

տիրակալներից մեկը Արամու արքան էր: Մեր մեծ պատմիչ Մովսես Խորենացին նրան տարեգրություններում ներառել է որպես մեր նախահայր Հայկի վեցերորդ ժառանգ: Հենց Արամու արքայի անվան մեջ են բազմաթիվ գիտնականներ տեսնում «Արմենիա» բառի ակունքները: Ուրարտուի անկումից հետո ավարտվեց ցեղերի միաձուլումը, և պատմության թատերաբեմ վերջնականապես դուրս եկավ միասնական հայ ժողովուրդը՝ ստեղծելով իր ինքնուրույն թագավորությունը:

Մարգարիտան փոքր-ինչ բարձրացավ ցանցաճոճում, նրա զմրուխտե աչքերը բոցավառվեցին հպարտությամբ.

— Մեր նահանգների գլուխ կանգնած էին նախարարները՝ տեղական տոհմական ազնվականության հպարտ ներկայացուցիչները: Երկրով մեկ սկսեցին հոսել ամենահարուստ առևտրական քարավանները, վեր խոյացան քարաշեն քաղաքները: Եվ մեր թվարկությունից առաջ առաջին դարում՝ մեծն արքա Տիգրան Երկրորդի գահակալության դարաշրջանում, Հայաստանը վերածվեց մի հզոր կայսրության, որը տարածվում էր արևելքում Կասպից ծովից մինչև հարավ-արևմուտքում Միջերկրական ծով: Ուշ, Արշակունյաց հարստության շրջանում, թագավորությունը բաժանվեց առանձին իշխանությունների: Դա թուլացրեց մեզ, և երեք հարյուր ութսունմեկ թվականին Հայաստանը պատռեցին երկու մասի. մեծ մասն անցավ Սասանյան Պարսկաստանին, փոքր մասը՝ Հռոմին: Թագավորական գահը կործանվեց: Սակայն հենց

այդ մեծագույն խավարի ժամին ժողովրդի երակներում ծնվեցին նոր, անկոտրում ուժեր: Համաժողովրդական ապստամբություններն ու կատաղի դիմադրությունը ստիպեցին ահեղ պարսիկներին նահանջել:

— Տատի՛կ, իսկ ճի՞շտ է, որ մենք առաջինն ենք ընդունել հավատն առ Աստված, — ցածրաձայն հարցրեց Հայկը:

— Ճիշտ է, անուշի՛կս, — Մարգարիտան ջերմորեն ժպտաց տղային: — Չորրորդ դարի հենց սկզբին՝ երեք հարյուր մեկ թվականին, տեղի ունեցավ մի իրադարձություն, որն ընդմիշտ կանխորոշեց մեր ժողովրդի ճակատագիրն ու նկարագիրը: Հայաստանն աշխարհում առաջինը պաշտոնապես ընդունեց քրիստոնեությունը որպես պետական կրոն: Իսկ մեկ դար անց՝ չորս հարյուր հինգ թվականին, սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցը ստեղծեց մեր այբուբենը՝ ինքնատիպ, իր խորությամբ ու հնչեղության ծավալով հարուստ: Դրա ամեն մի տառը կարծես վահան լիներ մեր ինքնության համար: Եվ թեև վեցերորդ դարում մեր հայրենիքը նորից վերածվեց Բյուզանդիայի ու Պարսկաստանի միջև մղվող կատաղի պատերազմների թատերաբեմի, յոթերորդ դարի սկզբին հայկական հանճարը թևակոխեց իր անհավանական ծաղկման շրջանը: Անձրևից հետո բուսնող սնկերի պես վեր էին խոյանում ճարտարապետության գլուխգործոցները, ծաղկում էին պոեզիան ու երաժշտությունը: Մեր հոգևոր մայրաքաղաքում՝ Էջմիածնում, ում անունը սրբորեն թարգմանվում է որպես «Միածինն Աստծո Որդին է իջել»,

ծնվում էին վեհաշուք տաճարներ: Հայ վարպետներն իրենց ենթարկեցին դաժան քարը:

Մարգարիտայի դեմքը նորից պատվեց թախծի թեթև ստվերով:

Մարգարիտան հառաչեց՝ հայացքն ուղղելով դարավոր կաղնիների կատարներից այն կողմ, կարծես այդ ավերակներն իրականում տեսներ իր աչքերով:

— Սակայն խաղաղ դարաշրջանն ընդհատվեց տասնմեկերորդ դարում: Բյուզանդիան նենգաբար զավթեց Շիրակի թագավորությունը, բայց շուտով ինքը փախուստի դիմեց թուրք-սելջուկների կործանարար հարվածների ներքո: Հազար վաթսունհինգ թվականին սելջուկները ներխուժեցին չնաշխարհիկ Անի՝ այն մատնելով համատարած կողոպուտի ու ամայացման: Ուշ, մոնղոլների արշավանքներն ու սոսկալի ուժգնության երկրաշարժը ամբողջացրին այս ողբերգությունը: Գեղեցկուհի քաղաքը՝ մեր քաղաքակրթության հպարտությունը, վերածվեց անձայն ավերակների: Ողջ մնացած հայերը, աչքերին արցունքներ, լքում էին ավերված օջախները՝ գնալով դեպի անհայտություն, դեպի օտարություն… իրենց սրտերում տանելով միայն հավատը, հիշողությունն ու իրենց տոհմի մեծ անունը:

— Անիի ողբերգական ճակատագրի օրինակով, — ցածրաձայն շարունակեց Մարգարիտան, և նրա ձայնում հնչեցին խորը իմաստավորման նոտեր, — կարելի է ոչ միայն տեսնել հայկական մշակույթի անհավանական

վերելքը, այլև ըմբռնել մեր ժողովրդի խորքային դրաման: Տոկունությամբ ընդունելով անգութ թշնամիների հարվածները՝ նա ամեն անգամ, առասպելական Փյունիկի պես, հառնում էր մոխիրներից և շարունակում արարել: Մեր նախնիներն օժտված էին ֆիզիկական արիության և բարձր ինտելեկտի հազվագյուտ համադրությամբ: Նրանց անկոտրում ոգին, դիմացկունությունն ու կամքը պահպանեցին ազգը՝ ի հեճուկս պատմական փոթորիկների: Մշակութային ավանդույթների միասնությունն ու կրոնական համոզմունքների անսասանությունը, ամրապնդված միմյանց հանդեպ հավատարմությամբ, օգնեցին նրանց վերապրել դաժանագույն հալածանքները, որոնց նպատակն այս մարդկանց լիակատար բնաջնջումն էր: Համբերությունը, նվիրվածությունը հայրենի հողին, արյունակցական համախմբվածությունն ու անգուսպ կենսասիրությունը թույլ էին տալիս նրանց գոյատևել անտանելի պայմաններում: Եվ այս հալածված ժողովուրդն աշխարհին տվեց մեծ գիտնականներ, հանճարեղ ճարտարապետներ, անմահ բանաստեղծներ, նկարիչներ ու սուրբ նվիրյալներ:

Ավարտելով պատմության այս մասը՝ Մարգարիտան զգաց, թե ինչպես կոկորդը սեղմվեց: Նրան հզոր ալիքով պատեցին հուշերը՝ այն ավանդությունների պատկերները, որոնք մանկության տարիներին նա հիացմունքով ունկնդրում էր հորից: Անթաքույց ցավով ու սիրով նա նայեց լռած երեխաներին ու թոռներին, ովքեր որսում էին նրա ամեն մի

շունչը:

Յոթամյա Հայկն ավելի մոտ քաշվեց՝ զգալով, որ հիմա խոսքը գնալու է իր անվանակցի մասին:

— Տասնմեկերորդ դարում հայկական ծաղկուն իշխանություններից մեկի տիրակալն էր մեր ուղղակի նախնին՝ իշխան Հայկ Արմանոնցը: Նրա տոհմական կալվածքները տարածվում էին վարար Ախուրյան գետի հարևանությամբ: Իշխան Հայկն առանձնակի դիրք էր բռնում՝ հաստատուն խորագիտությամբ խուսափելով օտարների երկպառակություններից ու բախումներից: Նա կամային, չափազանց ազնվազեղ և զարմանահրաշ գեղեցկությամբ օժտված մի տղամարդ էր՝ բարձրահասակ, թիկնեղ, մաքրամաքուր զմրուխտի գույն ունեցող ցնցող ու թափանցող աչքերով: Նրա կողակիցը՝ իշխանուհի Անահիտը, նույնպես հռչակված էր իր անզուգական գեղեցկությամբ: Արմանոնց տոհմն իր անհամար հարստությամբ հայտնի էր ողջ երկրով մեկ, սակայն էլ ավելի բարձր էր գնահատվում նրանց ընտանեկան մեկ այլ որակ՝ անսահման մարդկայնությունն ու բարությունը: Նրանց անծայրածիր հողերում կանաչում էին հայտնի խաղողի այգիները: Հարյուրավոր մարդիկ էին աշխատում այդ անդաստաններում՝ մշակելով որթատունկն ու ստեղծելով բարձրորակ կոլեկցիոն գինիներ, որոնք վաճառականները տանում էին աշխարհի ամենահեռավոր երկրները:

Մարգարիտան մի պահ փակեց աչքերը, ասես իր առջև

տեսնելով այդ խաղողի այգիները:

— Սակայն վրա հասան մութ ու սոսկալի ժամանակներ: Բյուզանդացիները, պարսիկներն ու մոնղոլներն անգութ ալիքներով ոչնչացնում էին ամեն ինչ իրենց ճանապարհին՝ հողոտելով բազմաչարչար երկրամասը: Քչերին հաջողվեց ողջ մնալ այդ սպանդանոցում: Սակավաթիվ վերապրած բնակիչները, աչքերին արցունքներ, թողնելով պղծված հայրենի գերեզմանները, շարժվեցին դեպի հարավ՝ փրկություն որոնելու: Ամիսներ շարունակ նրանք թափառում էին տեղից տեղ՝ կրելով սով ու զրկանքներ: Վերջապես, երկար դեգերումներից հետո, իշխան Հայկ Արմանոնցն իր հավատարիմ մարդկանց հետ դուրս եկավ արևաշող մի հարթավայր, որը տարածվում էր մինչև հենց լեռնաշղթաները: Դա հիրավի դրախտային, օրհնյալ մի վայր էր: Հողը փայլատակում էր թավշյա կանաչով, դարավոր կաղնիները հզոր սաղարթներով պատսպարում էին ճամփորդներին, իսկ հեռվում, ասես երկնքի մի փշուր, կապտում էր ջինջ լիճը: Մարդիկ քարացան համր հիացմունքից: Իշխան Արմանոնցը, սանձելով իր տաքարյուն նժույգը, հիացած բացականչեց լռության մեջ. «Այլո՞ւր»: Մեր լեզվով դա նշանակում է՝ «Էլ ո՞ւր»: Այս կարճ հարցով նա հաստատեց իր կամքը. ավելի լավ հող իր չարչարված ժողովրդի համար նա չէր գտնի:

Մարգարիտան ժպտաց՝ նկատելով, թե ինչպես բոցավառվեցին փոքրիկ Հայկի աչքերը:

— Այդ ժամանակվանից ի վեր այս վայրն այդպես

էլ կոչեցին՝ Այլուր: Օրհնյալ հողն առատաձեռն գտնվեց, իսկ հայ գաղթականները՝ անհավանական աշխատասեր: Շուտով հարթավայրում տապարների ձայներ հնչեցին. վեր խոյացան ամուր տներ, բարձրացան սպիտակաքար եկեղեցիներ, աղմկեցին նոր խաղողի այգիները: Կյանքը հաղթում էր մահվանը, ծնվում ու զորանում էր նոր սերունդը: Խաղաղասիրությունն ու իմաստնությունը մնում էին Արմանոնց ընտանիքի գլխավոր հենասյունը. նրանք երբեք չէին հակամարտում հարևանների հետ՝ հարգելով ցանկացած ազգության և դավանանքի մարդկանց: Տոհմն օժտված էր ահռելի արարչական ձիրքով: Նրանց ընտանեկան կապիտալը տարիների ու դարերի ընթացքում անհավանականորեն աճում էր, բայց նրանք մնում էին գիշող, առատաձեռն ու գթասիրտ՝ միշտ օգնելով կարիքավորներին ու զրկյալներին: Դարերը սլանում էին Այլուրի վրայով, ինչպես ժամանակի քամուց տարվող ավազները…

Մարգարիտան խորը շունչ քաշեց, նրա հայացքը ջերմացավ՝ տեղափոխվելով նախանցյալ դար, և նա շարունակեց.

— Տասնիններորդ դարում այս օրհնյալ հողերի և մեր տոհմի ողջ կուտակած հարստության լիիրավ տերը դարձավ Մարտիրոսը՝ Արամի որդին: Նա մեծ խնդությամբ շարունակում էր հնամենի ընտանեկան գործը՝ գինեգործությունը: Շուտով նրա պաշտելի կողակիցը՝ Մելանյան, նրան պարգևեց անդրանիկ զավակին: Տղային

անվանեցին Հարություն, ինչը հայերենից թարգմանաբար նշանակում է «Հարություն առած»: Մեկ տարի անց ընտանիքում ծնվեց նաև մի աղջիկ, ով ստացավ Էմիլի անունը:

Մարտիրոսն անսահմանորեն սիրում էր իր ժառանգին և ամեն ինչում երես էր տալիս նրան, սակայն ի հեճուկս դրա՝ Հարությունն մեծանում էր բացառիկ հնազանդ ու զգայուն պատանի: Դեռ բոլորովին դեռահաս լինելով՝ նա պարզ գյուղացիներին հավասար ջանասիրաբար աշխատում էր խաղողի այգիներում: Տղայի համար մինչև խենթության աստիճան հետաքրքիր էր հետևել գինու ծննդյան խորհրդին, և ուսումից ազատ ամեն մի րոպեն նա անցկացնում էր հոր գործարանում: Մարտիրոսը երբեմն բարյացակամորեն կշտամբում էր որդուն. «Հարությո՛ւն, տղա՛ս, դու բառացիորեն ապրում ես արտադրամասում: Բայց հիմա դու պետք է այլ բանի մասին մտածես: Դու պետք է փայլուն ավարտես դպրոցը և ընդունվես համալսարան: Ժամանակներն արագորեն փոխվում են, որդի՛ս, և դու պարտավոր ես նայել դեպի ապագան: Մեր տոհմը հեքիաթային հարստություն ունի, քո ժառանգությունը լիուլի կհերիքի քեզ, քո զավակներին ու դեռ շատ գալիք սերունդների: Քեզ պետք չէ բազմապատկել ոսկին: Դու արժանի ես դառնալու գիտնական կամ պետական այր, տղա՛ս»:

Հարությունն ակնածանքով էր ունկնդրում հորը, սակայն հոգու խորքում հավատարիմ էր մնում նախնիների գործին:

Իր տարիքի համեմատ զարգացած ու բազմակողմանի ընթերցած պատանին ոչ միայն ուսումնասիրում էր արտադրությունը, այլև սկսեց համարձակորեն իր առաջարկները ներդնել ագնվական ըմպելիքների նոր տեսակների ստեղծման տեխնոլոգիայի մեջ: Հայրը միայն ապշահար օրորում էր գլուխը՝ թաքուն հպարտանալով որդով և ի վերջո համաձայնելով նրա նորամուծություններին:

Դրա հետ մեկտեղ Հարությունն անպատմելի գեղեցկատես էր դարձել: Այրող, սաթի պես սև վարսերը, որոնք նա սահուն ետ էր սանրում, ազդեցիկ կերպով ընդգծում էին նրա դեմքի ագնվացեղ, արիստոկրատիկ գունատությունը: Հազվագյուտ զմրուխտե-կանաչ երանգով հսկայական, արտահայտիչ աչքերը ճառագում էին յուրահատուկ, ձգողական լույս. դրանք բառացիորեն խելքահան էին անում տեղի բոլոր աղջիկներին: Խիտ ու մուգ թարթիչները նրա հայացքին խորություն ու հմայք էին հաղորդում: Սլացիկ, ձիգ կազմվածքը, հպարտ կեցվածքն ու արքայական քայլվածքը. նրա ողջ արտաքինում անսխալ կերպով կռահվում էր հնամենի իշխանական ծագումը: Եվ այս ողջ վեհության հանդերձ՝ մարդկանց հետ շփման մեջ նա մնում էր զարմանալիորեն պարզ ու բաց:

Սոնայի տասնչորս տարին հազիվ էր լրացել, երբ Հարությունն, առանց ժամանակ կորցնելու, ուղղակիորեն հարցրեց նրան, թե պատրաստ է դառնալ իր կինը: Աղջիկը, երջանկությունից զնգուն ծիծաղելով, ծափ տվեց, նետվեց նրա պարանոցին և շշնջաց նվիրական «այո»-ն:

Պատանին անմիջապես հայտնեց հորն իր հաստատուն որոշման մասին: Սիրելի որդու խոսքը Մարտիրոսի համար սրբազան օրենք էր: Գործն ուշացնելով հետ չձգելով՝ նա խնամախոսներ ուղարկեց Սոնայի ծնողների մոտ, որպեսզի ամեն ինչի շուրջ պայմանավորվեն: Իմաստուն Մելանյան՝ Հարությունի մայրը, օրհնելով որդու ընտրությունը, ժպիտով ասում էր. «Թող կինը չփայլի վառ գեղեցկությամբ, միայն թե հոգին լինի մաքուր, իսկ սիրտը՝ հավատարիմ: Նրանից հրաշալի կին կմեծանա»: Նա քաջ գիտեր Սոնայի ազնվազեղ մորը և բացարձակապես վստահ էր, որ աղջնակը ժառանգել է իր ընտանիքի բոլոր լավագույն որակները: Արմանոնց տանը տիրեց շուտափույթ հարսանիքի ուրախալի սպասումը…

Շուտով տեղի ունեցավ երկու ընտանիքների երկար սպասված հանդիպումը: Մարտիրոսը, խնամքով պահպանելով նախնիների հնամենի ավանդույթները, Սոնայի ծնողներին հայտնեց խնամիանալու իր մեծ ցանկության մասին: Նրա խոսքերը հնչում էին կշռադատված, ասես սրբազան երդում.

— Մենք եկել ենք ձեր տանից մի բուռ մոխիր վերցնելու, որպեսզի այն խառնենք մեր սեփական օջախի մոխրին: Եկել ենք, որպեսզի ձեր ընտանեկան ճրագից վառենք մեր ճրագը: Եկել ենք, որպեսզի ձեր քարը հավերժ դնենք մեր պատի մեջ:

Դրան Սոնայի հայրը պատասխանեց կարճ, հարգալից ու միանշանակ.

— Հարսի թաշկինակն այսուհետ ձերն է:

Այս խոսքերով նա խնամախոսների ձեռքից ընդունեց ճոխ զարդարված զամբյուղը, որը լի էր հասուն, կարմրաթուշ խնձորներով, որոնց մեջ խրված էին ոսկեդրամներ՝ որպես օժիտ ապագա հարսնացուի համար: Այնտեղ դրված էին նաև հյութեղ նռներ, ընտիր չամիչ և քաղցրավենիք, որոնք ծառայում էին որպես հյուրի մաքուր մտադրությունների անխախտ նշան: Դրա փոխարեն խնամախոսներին սպասում էր բարիքներով լի սեղանը, Արմանոնց նկուղների լավագույն կոլեկցիոն գինին և ջերմ, անկեղծ, սրտագին փոխըմբռնումը: Հայ ժողովրդի մեջ այս սովորույթները դարեր շարունակ փոխանցվել են հորից որդուն:

Սոնայի հայրն ու եղբայրներն անվարան զիջեցին: Արմանոնց մեծ ու ազնվացեղ տոհմի հետ խնամիանալը համարվում էր բարձրագույն պատիվ, և ողջ ազգուտակը ցնծում էր օրիորդի ճակատագրի համար: Արագի մեջ նշանակեցին նշանադրության օրը, իսկ հարսանիքը որոշեցին խաղալ երկու ամիս անց: Այս ողջ ընթացքում Հարությունն ու Սոնան ապրում էին բարձր, ուրախալի հուզմունքով՝ սրտի թրթիռով հաշվելով օրերը մինչև այն ժամը, որն ընդմիշտ կմիավորի իրենց ճակատագրերը:

Եվ ահա այդ օրհնյալ օրը հասավ: Հարսնացուի տանը տիրում էր տոնական իրարանցում: Վերջապես հեռվում՝ ճանապարհին, երևաց ձյունաթույր ձիերի հանդիսավոր շարասյունն ու ժապավեններով զարդարված շքեղ կառքը: Ժողովրդական երաժշտության առաջին հնչյունների հետ Սոնան նետվեց դեպի պատուհանը՝

դիմավորելու իր հրաշագեղ արքայազնին: Փեսացուի կողմից ժամանած հյուրերը, ձեռքներին բռնած ծաղիկներ ու հնամենի գինիներով ու թանկարժեք նվերներով լի հյուսկեն զամբյուղներ, մեծաշուք ներս մտան տուն: Պատշաճ ծեսերից հետո և հարսանեկան մեղեդիկ երգերի ներքո ընկերուհիները Սոնային ոտքից գլուխ հագցրին հարսանեկան զգեստը:

Երջանիկ, ձեռք ձեռքի տված՝ ողջույնների խլացուցիչ ճիչերի ու ծափահարությունների ներքո, Հարությունն ու Սոնան մտան հարսանեկան սրահ: Ամեն կողմից հորդում էին կենացները, մեկը մյուսի հետևից դատարկվում էին արծաթե գավաթները: Սակայն ահա եկավ հայրական տունը լքելու և դեպի Արմանոնց կալվածք ուղևորվելու ժամանակը, որտեղ նորապսակներին արդեն անհամբեր սպասում էին:

Այստեղ ուժի մեջ մտավ ևս մեկ հնամենի սովորույթ. հենց փեսան փորձեց իր ընտրյալին դուրս բերել շեմից, նրանց ճանապարհը համառորեն փակեցին Սոնայի եղբայրները՝ պահանջելով ավանդական փրկագինը: Հարությունն աղքատություն չարեց. նա ժպիտով դատարկեց իր ողջ ծանր քսակը, և ոսկեդրամները զնգոցով թափվեցին քարե հատակին: Ճանապարհն ազատ էր: Երջանիկ պատանին ամուր սեղմեց Սոնայի նուրբ ափը, նրան մոտեցրեց կառքին և, քնքշորեն գրկելով, տեղավորեց փափուկ նստատեղերին՝ անմիջապես պարուրելով նուրբ գրկախառնության մեջ: Հարսանեկան աղմկոտ թափորը

շարժվեց նրանց հետևից: Այդ տարիների սովորույթների համաձայն՝ ողջ շրջակայքը քեֆ էր անում յոթ օր ու յոթ գիշեր՝ տոնելով բոլորի սիրելի Հարությունի միությունը:

Սոնան, չնայած իր պատանի տարիքին, անթերի կին ու զգայուն, հարգալից հարս դարձավ: Մարտիրոսն ու Մելանյան նրա վրա երդվում էին իր հեզ նկարագրի և այն անսահման ակնածանքի համար, որը նա տածում էր մեծերի հանդեպ: Սոնան մեծանում էր եռանդուն, կենսախինդ ու աշխատասեր, և շուտով հին տան կամարների ներքո հաճախ էր թնդում նրա կոլորիտային, զնգուն ծիծաղը՝ հեռու վանելով ցանկացած ձանձրույթ:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.